

SLÄKTDATA

Medlemstidning för föreningen Släktdata

Nr 4 - 2012

God Jul och
Gott Nytt
År
önskar
Föreningen
Släktdatas
styrelse

Släktforskardagarna i augusti äger rum i Köping

Tema: Bergslagen och järnet

Arrangör: Västra Mälardalens Släktforskarförening

Läs mer: www.sfd2013.se

Släktforskardagarna 2013 Köping 23-25 augusti

Nya medlemmar

Vi hälsar välkomna följande personer som nya medlemmar i
Föreningen Släktdata:

Beijer Bengt	Torslanda
Bergqvist Bo	Uddevalla
Gabrielsson Anita O Bo	Uddevalla
Hedin Lena	Stenungsund
Höglund Sven	Göteborg
Johnsson Sten	Lysekil
Ljungström Gunilla	Uddevalla
Nordgren Sonja	Dalsjöfors
Wahlström Ulla	Vänersborg

Redaktion för
TIDNINGEN SLÄKTDATA

Solveig Blomstrand

[tidningsmakare\(at\)slaktdata.org](mailto:tidningsmakare(at)slaktdata.org)
0523-41165

Artikelförslag sänds till:

Lennart Larsson

[kassor\(at\)slaktdata.org](mailto:kassor(at)slaktdata.org)
Mossaledsvägen 61
429 34 Kullavik
031-93 33 70

Ansvarig Släktdatas
register

Mårten Sjöbris

[register\(at\)slaktdata.org](mailto:register(at)slaktdata.org)
Guldringen 42
426 52 Västra Frölunda
031-29 06 40

Webbmaster

Mats-Olof Sander

[webbmaster\(at\)slaktdata.org](mailto:webbmaster(at)slaktdata.org)

SLÄKTDATA

är en ideell förening för släkt- och datorintresserade.

Föreningen bildades 1989.

Föreningen verkar för att sprida information om såväl släktforskning som datorteknik för densamma.

Föreningen verkar också för att framställa dataregister till låg kostnad över födda, vigda och döda men också husförhör och domböcker.

Föreningen har medlemmar såväl i Sverige som övriga länder.

Medlemsavgiften är 125 kr per år och inkluderar TIDNINGEN SLÄKTDATA.

Prenumerationsavgiften för TIDNINGEN SLÄKTDATA är 125 kr per år. Medlemsavgiften/prenumerationsavgiften betalas till föreningens plusgiro 410 40 40 – 3

Föreningens adress är:
Föreningen SLÄKTDATA
c/o Lennart Larsson
Mossaledsvägen 61
429 34 Kullavik
kassor(at)slaktdata.org

Föreningens webbplats:
<http://www.slaktdata.org>

TIDNINGEN SLÄKTDATA utkommer med fyra nummer per år. Bidrag i form av artiklar, notiser och tips är välkomna. Redaktionen förbehåller sig rätten att ändra i insänt material. Privata annonser och upplysningar tas in i mån av plats.

För innehållet i artiklarna står varje enskild författare och är inte alltid föreningens Släktdatas åsikter.

Tidningens adress:
tidningen(at)slaktdata.org

Tidningens webbplats:
<http://www.slaktdata.org/index.php/tidningen/>

Nästa manusstopp: 13 februari 2013
ISSN 1102-7894

Ansvarig utgivare:
Lennart Larsson

Tryckeri: Proline Offset Tryckeri AB
Göteborg, www.prolinetryckeri.se

Styrelse för SLÄKTDATA

Ordförande Björn Jönsson
ordf(at)slaktdata.org
Ulvedalsgatan 93
442 43 Kungälv
0303-642 52

Ledamot Hans-Erik Englund
hasse.englund(at)slaktdata.org
Svanbäcksg 39 B, III
414 71 Göteborg
031-14 73 20

Kassör Lennart Larsson
* ansvarig för medlems-
registret
* tar emot adressändringar
för tidningen
kassor(at)slaktdata.org
Mossaledsvägen 61
429 34 Kullavik
031-93 33 70

Ledamot Karl-Gustav Rosborg
karl-gustav.rosborg(at)slaktdata.org
Källarvinkeln 8
425 30 Hisings Kärra
031-57 31 76

Ledamot Håkan Andersson
hakana(at)slaktdata.org
Kvintettvägen 1
451 70 Uddevalla
0522-704 21

Suppleant Björn Bergdahl
rex(at)slaktdata.org
Hällesås byväg 30
427 51 Billdal
031-91 07 88

Suppleant Birgitta Krantz
birgitta.krantz(at)slaktdata.org
Gitarrgatan 3, lgh 2105
421 41 V. Frölunda
031-91 20 27

Innehåll:

Nya medlemmar.....	2
Släktforskardagarna i augusti äger rum i Köping	2
Förnamnets roll i genealogier	4
De dödsbringande gäddorna	5
Om släktnamn	6
”Fräjd och enskilda anteckningar”	8
Noteringar funna i husförhörlängder i Vänersborg	9
Håkans notiser.....	9
Den fattiga fiskareänkan och Tradera	10
Skolminnen från Kållerred, del 2	12
En soldats kommenderingar.....	15
Ocean, Mittag - dopnamn från Göteborg.....	16
Udda för- och efternamn från förr.....	16
Hur hittar man sina militära förfäder?	17
Familjefoto av Norrköpingsfotograf.....	17
Släktforskningens dagar 16 – 17 mars 2013	18
Göteborgsregionens släktforskare.....	20

Förnamnets roll i genealogier

av professor Olof Brattö

Artikeln är hämtad från andra numret av Släktdatas medlems-tidning utgiven 1989.

Från våra dagar tillbaka till omkring år 1700 har vi ju jämförelsevis pålitliga källor, då det gäller att fastställa släktskap och att utarbета antavlor. Jag tänker givetvis på kyrkobokföringen.

Där dessa längder inte finns bevarade, eller där man kan befara att de inte förts med tillräcklig noggrannhet, är man hänvisad till mantalslängder, jordeböcker, domböcker och andra handlingar, upprättade för andra ändamål och därför mindre systematiskt upplagda.

Men även i de kyrkliga längderna måste man vara på sin vakt och inte dra förhastade slutsatser. Detta gäller särskilt om det rör sig om mycket vanliga förnamn.

I en släkttavla såg jag för några år sedan ett verkligt belysande exempel på vilka fallgropar som dessa vanliga förnamn kan utgöra. En person, Anders Persson, i ett av fiskelägena på Orust, uppges som far till en Nils Andersson (1818-1894). Otören ville emellertid att det just år 1818 i det samhället hade fötts två pojkar som vid dopet fått namnet Nils, och att deras fäder båda hette Anders. Enligt den av alla kända naturlagen hamnade då vederbörande "forskare" på den av de båda Anders som inte var den rätte. Det visar sig nämligen, om man närmare ser efter, att denne Nils Anderssons far hette Anders Nilsson och inte Anders Person. Och så kom hela den grenen i antavlan in på fel spår.

Ännu mycket större är naturligtvis

riskerna när man kommer tillbaka till tiden före 1700. Man frestas då lätt att bygga sina genealogier på likheter just i personnamnen.

För att så kunna utnyttja namnen måste man ha skaffat sig en noggran kännedom om namnets karaktär. Att under 1800-talet ange Anders Olsson som son till Olof Andersson är i de flesta fall en ren gissning, även om vistelseorten (gården, hemmanet, fiskeläget e.a.) är densamma.

Man måste således vara väl insatt i tidens och traktens namnskick. Relativt säkra är sådana i Bohuslän sällsynta namn som Daniel, Gabriel, Mikael eller Knut och dessutom, företrädesvis i norra delen av landskapet, Erik och Karl. Mindre riskabel blir förstås en sådan slutsats om släktskap, ifall detta ovanliga namn återkommer hos flera personer i släkten.

I en del av de fall då man finner sådana för trakten och tiden ovanliga namn kan man dessutom dra slutsatsen att det rör sig om till trakten inflyttade personer.

Under tiden 1720-1733 har jag i Askum stött på en person benämnd Gustav Johansson. Eftersom församlingens kyrkböcker för den tiden förstörts vid brand i prästgården år 1898, har jag inte kunnat närmare fastställa hans personalia. Men jag är helt övertygad om att han kommit inflyttad till socknen. Hans fönamn förekommer vid den tiden bara hos militärer stationerade på Sotenäset, i de flesta fall födda i gamla Sverige. Också hans efternamn bryter starkt av mot traktens bruk. Den just då "moderna" formen Johan var ännu mycket sällsynt och oftast "impor-

terad". Att den så snart skulle ha kunnat ge upphov till ett efternamn är mycket osannolikt.

Hade jag vid samma tid träffat på en Johan Gustavsson, skulle jag med en viss sannolikhet ha kunnat anta att det var Gustav Johanssons son eller far, beroende på hans ålder.

Från namnets form kan man också dra vissa slutsatser om personen sociala ställning. Under 1600-talet bars formen Johan eller Johannes bara av ett fåtal personer som skilde sig från allmogen, där formen Jon var helt förhärskande.

De flesta sådana långa grekisk-latinska namn hade under medeltiden gett upphov till korta inhemska former. Johannes hade utvecklats till Jon, Laurentius till Lars o.s.v. Men det var framför allt kvinnonamnen som starkt reducerats: Cecilia till Sissel, Katarina till Karin, Kristina till Kerstin, Magdalena till Malin och annat. I "högre stånd" återtog man dock under 1600-talets senare del den ursprungliga formen som man ansåg finare.

I dessa och liknande fall kan förnamnets själva form vara till hjälp att bygga upp en genealogi, nämligen där formen skiljer sig från den i övrigt gängse.

Till slut vill jag ge rådet: Använd aldrig enbart bruket av ett förnamn i en familj eller en släkt som bevis på släktskap. I bästa fall kan ett typiskt förnamn vara till hjälp för släktforskaren att hitta rätt spår. Det kan ge ett uppslag som senare kan visa sig vara värdefullt.

Olof Brattö

De dödsbringande gäddorna

En dag i början av november 1512 kom grytgjutaren Henrik gående på Köpmangatan i Stockholm, Han var ingen ungdom och som gammal grytgjutarmästare hade han mer och mer dragit sig tillbaka från arbetet till förmån för sina gesäller. Henrik stannade till framför rådmannen Olof Hanssons hus eftersom han såg Olof och dennes hustru utanför huset.

Ett par karlar höll på med att vinda upp ett stort knippe gäddor till vindsmagasinet, där luckan stod på vid gavel för att bereda plats för lasten, som skulle dras in i rätta ögonblicket, då den nått dit upp.

Gäddorna som låg i en nätliknande korg av vidjor närmade sig sakta vindsmagasinet medan Henrik grytgjutare samtalade med Olof Hansson och dennes hustru. Plötsligt brast vidjan, som var fastkrokad

i vindans rephake med en smäll och föll rakt i huvudet på den intet ont anande gamle mannen Henrik. Denne slogs omkull av den fallande lasten och låg helt orörlig under gäddnätet med gäddor utspridda runt omkring sig åt alla håll som efter en explosion. Bestörta skyndade sig Olof och hustrun fram till den omkullslagne Henrik grytgjutare och försökte dra fram honom.

Han rörde sig emellertid inte och en tillkallad barberare kunde endast konstatera att livet flytt på den gamle. Bestörta mottog Olof Hansson och hans maka det dystra beskedet och underrättade den dödes anhöriga.

Sonen Jacob Henriksson kallades upp på Rådstugan för att inför rådet åhöra redogörelsen från Olof Hansson och dennes maka om hur olyckan gått till.

Jacob hade inte några misstankar, att det skulle ha varit ett planerat illdåd mot hans far men frågan måste utredas. Först fyra månader senare kungjorde borgmästare och råd på Stockholms Rådstuga, att Olof Hansson, rådmann och förmögen borgare i staden med många fastigheter inom stadens murar var förklarad kvitt, fri, ledig och lös från vållandet till Henrik grytgjutares död. Sonen Jacob hade ingenting att anmärka mot domen, eftersom han inte kände till att rådmannen hade något otalt med fadern.

Rådmannen Olof Hansson skulle få ett ännu våldsammare slut än Henrik grytgjutare. Han var nämligen en av de rådmän, som avrättades vid Stockholms blodbad år 1520.

Ur boken Gustav Vasa och hans folk, författare Göte Göransson

Släktforskardag i Uddevalla

På Uddevalla museum arrangerades den 20 oktober en släktforskardag.

Föreläsningar hölls av bl.a. Annelie Andersson från Mellerud som berättade om Amerikanska källor.

Föreningen Släktdatas ordförande Björn Jönsson informerade om Släktdatas verksamhet.

Mette Gunnari från DIS-Norge berättade om norska källor.

Solveig Blomstrand

Birgitta Kranz och Lisbeth Colliander vid visningsdatorerna

Om släktnamn

av Hans Hjortsjö

Efternamnet

För den som i likhet med mig anser det intressant att spåra släktskapsmässiga relationer i det vardagliga umgänget utgör efternamnet (familjenamnet, här benämnt släktnamnet) många gånger den nyckel som öppnar låset.

Släktnamnen har tillkommit för att särskilja en mängd personer med samma, oftast standardiserade förnamn ifrån varandra. Historiskt sett har det västerländska benämningssättet sin upprinnelse i adelns namnskick, där det tidigt gällde att särmärka ätter med namn och vapen.

Släktnamn

Genom släktnamnet skapas ofta förutsättningar för att släktskapsmässigt hänföra en efterfrågad person till den familj som man syftar på. I dag går det sällan att säga, såsom Frithiof i sitt sagomöte med Angantyr, att på gången och på pannan känns Torstens son igen. Men genom den extra ledtråd som efternamnet ger kan sambanden oftast nog klaras ut.

Självfallet talar jag i detta sammanhang inte om våra vanligaste släktnamn - Andersson och Johansson får ursäkta - utom om de många särpräglade släktnamn, vars antal ständigt ökar i våra officiella register och som därigenom på sätt och vis berikar vår kultur. När någon utländsk medborgare blir svensk skall också dennes släktnamn registreras som svenskt.

Fadersnamnet

Inte desto mindre ger bruket av sonnamnen genom tiderna en god

uppfattning om den hemorts rätt som efterkommande släktled ansågs ha. Personnamn som angav fädernehärkomst (patronymikon) var mycket vanliga långt före de moderna familjenamnens tid. Men tillägget till fadersnamnet av son eller dotter, beroende på kön, uppfattades då aldrig som namn i egentlig mening utan som ett sätt att visa härkomsten.

Tillägg kunde också ske på så sätt att före dopnamnet sattes förutom faderns namn i genitiv flera förfäders i rätt nedstigande led, även en anmoders. Att bruket att ange härstamningen är gammalt bekräftas av åtskilliga exempel såväl från forngrekisk tid som från vikingatiden. Förr var det inte heller ovanligt att moderns förnamn förekom med efterleden son eller dotter (matronymikon).

Fantasilös namnväxling

Systemet med ordnade släktnamn började ta form för adelns del på 1400-talet, för präster och borgare på 1600-talet men för böndernas del långt senare. När det har gällt "att ta namn" har svenska folket i ett par seklers tid knappast visat någon större initiativkraft eller uppfinningsrikedom. I många generationer var det brukligt att som släktnamn anta faderns förnamn i genitiv med tillägget "son". På så vis kan spåras en ständig namnväxling, om än ganska fantasilös.

Men med tiden blev det allt vanligare att blott och bart nöja sig med det efternamn som också fadern bar. Därmed var släktnamnet givet en gång för alla; vill någon i dag på nytt ha sin faders namn som förled i

sonnamnet krävs det namnmyndighetens tillstånd.

Namnbyte

Under några årtionden kring mitten av förra seklet verkade en rörelse för att byta ut de intetsägande sonnamnen mot särskiljande släktnamn. Strävandena var inte att se som ett utslag av fåfänga utan som ett försök att tillgodose praktiska ordningskrav i en social struktur.

Men redan dessförinnan hade behovet av namnbyte självant anmält sig inom speciella samhällssektorer. Från det militära området känner vi de korta efternamn med klang av stridsanknutna egenskaper. I äldsta tider följde namnet vanligen det militära numret eller soldattorpet och det gick därför inte alltid i arv.

Men också i ett direkt särskiljande syfte tilldelades beväringen emellanåt namn. Det var lika litet här som annars fråga om att invänta något samtycke, tilldelningen ingick som ett led i den disciplinära fostran. För de fall att många hette Andersson kunde släktnamnet i fortsättningen bli Neander, Leander eller något liknande. Också skolelever och studenter ändrade ofta förr sina efternamn, men då av fri vilja. De sökte sig gärna till latiniserade former av faderns namn - Andreae efter Andersson - eller av hemortens.

Gårds och ortsnamn

Också rent svenska geografiska namn, från oförtäckta gårdsnamn till ortsnamn, har då och då antagits som släktnamn, helt eller delvis. Ibland har ortsnamnet bildat för-

led och son efterled för att visa att namnbäraren är en bygdens son.

Mönster kan ha hämtats från svenska släkter med ursprung i tysk- eller fransktalande länder. Prepositionerna af, de och von före den utländska orten talar här sitt tydliga språk.

Adelsnamn

Om och i den mån någon är särskilt intresserad av adelsnamnen så kan sägas att det finns en rikhaltig flora av vackra exemplar - välklingande av vapen, gnistrande av stjärnor och ädelstenar eller väldoftande av ceder, lager, liljor och rosor. Men det är lätt att förledas av ljuva toner; långt ifrån alla praktfulla namn har någon plats på riddarhuset.

Dessutom kan ett släktnamn vara både adligt och borgerligt utan att något samröre släkterna emellan kan påvisas. Till yttermera visso har det förekommit att "ofrälse" personer har tillåtits anta adelsnamn efter en utdöd ätt. Å andra sidan saknas i adelskalendern ingalunda exempel på namn, vilka uppfattas som mer eller mindre alldagliga och vars innebörd och härledning endast den invigde lär känna.

Enligt nuvarande namnlag, som trädde i kraft 1983, får makar vid vigsel rätt att åt båda håll anta den andre makens släktnamn. Detta kan få till följd att ett adelsnamn kan komma att övergå till en personkrets som inte har någon som helst beröring vare sig med adelskapet som sådant eller med dess ättelängd.

Utländskt påbrå

Utöver den invandringsvåg som under de senaste decennierna har sköljt över landet finns det - med ett större historiskt djup - gott om

svenskar med utländskt påbrå. Vi kan här bara tänka på de engelska och skotska handelsmännen, de valonska bergsmännen och de judiska affärsmännen. Deras släktnamn är ofta förknippade med det svenska samhällets utveckling och har därför trots sin utländska prägel och tidsavståndet fått en fast förankring i vår namnkultur.

Det har säkert hänt att ett eller annat av dessa namn har försvenskats under årens lopp men en mera systematisk namnändring lär bara har skett i ett tidssammanhang. Helsingborgssonen Hasse Alfredson har i sin bok "Attentatet i Pålsjöskog" beskrivit en massövergång från judiska namn till svenska.

Under det senaste kriget stod tyskarna bara några stenkast från svensk mark, i Helsingör på andra sidan sundet. Naturligtvis fanns det alla skäl också för judarna i Sverige att känna skräck över tyskarnas hantering av den s.k. judefrågan. Även om försvenskningen av judiska släktnamn inte berodde uteslutande på denna hotbild så får den ändå antas ha spelat en inte oväsentlig roll.

Rättslig synvinkel

Föreningens mångåriga medarbetare och eldsjäl, Nils Marelus, har i samarbete med kyrkoherden Björn Fyrlund ägnat släktnamnen särskild uppmärksamhet ur rättslig och administrativ synvinkel.

I den omfattande studien Kyrkobokföringsstatistik (2000) redovisar de bl.a. hur förfarande har ändrats vid antagande av nytt släktnamn. En enkel anmälan kunde göras hos pastor före 1902, men därefter tillmättes ärendena om namnbyte en allt högre dignitet; under åren

1918 - 1946 hamnade de t.o.m. på Konungens bord.

Men alltsedan dess har de prövats i sedvanlig byråkratisk ordning, av centrala ämbetsverk. Svensk namnbok, som kom ut första gången 1964, anger de språkrav som måste kunna ställas på ett släktnamn. Som närmare framgår av studien är valmöjligheten i dag stor att låta sig namnges.

Det nu gällande systemet med bl. a. mellannamn liksom en vittgående rätt att behålla och vidare överta en annan persons släktnamn torde inte underlätta för framtidens släktforskare att bringa klarhet i sammanhangen.

Hans Hjortsjö

Arikeln har varit publicerad i tidningen Släktdata 4-2001.

Vapenskölden Gyllensporre

”Fräjd och enskilda anteckningar”

I husförhörlängderna finns hushållen antecknade var för sig. Husbonden med hustru och barn, pigor och drängar, föräldrar och inhysseshjon, är noterade under byar och gårdar på landet och under rotar och kvarter i städerna. Husförhörlängderna kan vara ganska olika uppställda (särskilt i äldre tider).

Vänstersidan: Alsike Husförhörlängd AD Online 1866-1870 A1:10 sid 64

Personernas namn, stånd, embete, yrke och näringsfång (backstuga-, inhysses-, och fattighjon), nationalitet (om främmande), lyten (svagsinta, blinda, döfstumma).	Födelse-			Äktenskap		Kopior	Flyttat		Uppflyttnings- attest, nummer.	Död.
	År.	Mån och dag.	Ort (socken i Län, stad).	Gift.	Enkling el. Enka.		från (socken i Län, stad el. pag. i Hus-fh.-bok).	År, månad och dag		
Strömberg, Jan Jansson Torpare	28	2/2	Östuna			✓	1/14	6/4		
Larsen, Sofia Charlottas hustru	27	7/1	Östuna			✓				
Karl Fredrik	55	10/11	Knipsta			✓				
Maria Charlotta	10	1/12	Östuna			✓				
Erika Sofia	65	2/3	Alsike							6/7
Johan Axel	18	10/1	Östuna							

På första raden hittar vi Strömberg, Jan Jansson, torpare, född 21 februari (18)28 i Östuna församling, och på följande rad hans hustru, Sofia Charlotta Larsdotter, född 7 januari (18)27, också i Östuna. Makarna är i denna längd, som omfattade 1866–70, antecknade med fyra barn: Karl Fredrik, Maria Charlotta, Erika Sofia samt Johan Axel. Erika Sofia dog ett par år gammal, enligt noteringen i kolumnen ”Död”. Makarna kan dock ha fler barn, födda före eller efter den period längden omfattar (1866–70).

Högersidan: Alsike Husförhörlängd AD Online 1866-1870 A1:10 sid 64

Uppgifterna om familjen fortsätter på uppslagets högra sida. Här hittar vi uppgifter om deras kristendoms-kunskap och förmåga att läsa (tyvärr är prästernas betyg ofta ganska svåra att begripa) samt uppgifter om nattvardsgång. Exempelvis ser vi att makarna begick nattvarden den 4 juli 1867. Kolumnen ”Fräjd och enskilda anteckningar” kan ibland innehålla intressant information (exempelvis om att personerna dömts för brott), men här är kolumnen blank.

Läser		Förklar- ingen	Bevistat förhör och begått H. H. nattvard.										Fräjd och enskilda anteckningar.	Flyttat		Uppflyttnings- attest, nummer.
Invenkål.	Lullers Kötecken.		1866		1867		1868		1869		1870			till (socken i Län, stad el. pag. i Hus- sh.boken).	År, månad o. dag.	
			F.	N.	F.	N.	F.	N.	F.	N.	F.	N.				

Noteringar funna i husförhörslängder i Vänersborg om Lovisa Johansson och hennes son Johan Arvid Andersson

Om Lovisa Johansson, född 6/9 1834 i Byarum, står det antecknat i Vänersborgs husförhörslängd: "Genom Åse och Viste häradsrätts utslag den 5/5 1894 dömd för 1:a resan stöld till 3 månaders straffarbete samt att vara förlustig medborgerligt förtroende under 3 år från den 9 aug 1894 då hon frigavs"

Lovisa avled i kronisk maginflammation den 14/11 1895 i Vänersborg.

Om hennes oäkta son, Johan Arvid Andersson, född 5/9 1862 i Jönköping, står antecknat på samma sida i husförhörslängden: "Genom Åse och Viste häradsrätts utslag den 5/5 1894 dömd för 1:a resan stöld till 4 månader 20 dagars straffarbete samt att vara förlustig medborgerligt förtroende tre (3) år från den 27/8 1894 då han frigavs. Av Åse häradsrätt dömd för andra resan stöld till 6 månader straffarbete samt 3 års förlust av medborgerligt förtroende däräven från den 14/8 1895 då han

frigavs"

I en annan husförhörslängd står det även antecknat om sonen Johan Arvid: "Den 21/9 1889 dömd av Väner häradsrätt för första resan snatteri och ringa misshandel till en månad fängelse och 75 kronor i böter"

I den tidiga husförhörslängden på 1900-talet för Vänersborg står antecknat om Johan Arvid (dessa noteringar var en fortsättning av de som förekom i tidigare husförhörslängder) "3/10 1899 dömd till 4 års straffarbete för 3 resan samt under fem år förlustig medborgerligt förtroende från 24/10 1902, då han frigavs.

Den 10/6 1903 av Nordmarks häradsrätt dömd för 4 resan stöld till 4 års straffarbete samt förlust av medborgerligt förtroende under fem år från de 19/6 1906 då han frigavs. Den 20/11 1906 av Åse, Viste, Berna häradsrätt dömd för 5:e resan stöld till sex års straffarbete

samt 6 års förlust av medborgerligt förtroende från frigivningsdagen den 15/1 1911."

Sonen Johan Arvid Andersson arbetade som skorstensfejeriarbetare men kom senare att bli lösdrevare. Sannolikt på grund av sin brottsliga bana. Husförhörslängder efter 1914 har inte följts men nya förseelser kan mycket väl finnas.

Att finna personer med noteringar som ovanstående är intressant. Finns mycket intressant läsning att finna i domböckerna. Det kan nog tilläggas att det inte alltid fanns anteckningar i husförhörslängderna om vad folk dömdes till utan det kan finnas mycket mer i domstolarnas protokoll.

Vänersborg AIIa:3 s.618
Vänersborg AI:32 s.25
Vänersborg AI:33 s.597

Håkan Andersson

Håkans notiser

Januari den 27:e (1849) utfärdades lysning till äktenskap mellan hemmansägaren i Hyltena i Barnarps församling Johannes Danielsson, 39 år, och pigan Martha Lena Johannisdotter i Smedjebo, 32 år.

Fästekvinnans fader var död, men moder och äldsta broder avlämna skriftligt betyg. Hvarförutan och förmyndaren morbrodern Johannes Gudmundsson i Ekaryd muntligen lämnade bifall. Lysningstagaren medförde behörigt prästbetyg från pastorsämbetet i Barnarp. Debetse deln utvisade 36 skilling, bevitning efter 2 art avlämnades. Lysning

chartan 12 skilling banco. Första lysningen avkunnades i Byarum söndagen den 28 dennes o s v

Sammanvigdes den 24 mars av pastor Wibom

Järnvägsarbetaren Johan Andersson, född den 20/2 1841 och när han avled den 1/10 1912 står följande dödsorsak antecknad:

"Överkörd och dödad av ett lokomotiv under arbete å Krylbo bangård."

Backa F:3 s.2

Den 1 maj 1804 anträdde jag i min nåder undfångna tjänst som kyrkoherde i Krokstads pastorat och ankom till prästgården den 13 i samma månad, och gör vill Gud mitt inträde i Sanne nästa söndag som är Heliga Trefaldighets dag. Gud förläne mig därtill sin nåd den 25 maj 1804.

H C Hummel.

Sanne C:3 s.243

Håkan Andersson

Den fattiga fiskareänkan och Tradera

Nedanstående artikel var publicerad i Bohusläningen 2012-11-02

En berättelse kan börja på många handa vis. För mig började denna snart 150-åriga historia på ett mer modernt sätt. Jag vann en auktion på internetsajten Tradera. För knappa två tjugor köpte jag ett kuvert som vackert återgavs på sajten med ett fotografi i färg. Frimärket som satt på var 12 öre, blå, av "Vapentyp" som först utgavs 1858. Kuvertet är tydligt avstämplat 3/3 1863 i Trollhättan. Adressaten var "Herrar Bergius och Co" i Uddevalla.

Som gammal postanställd Herrstabo med ursprung i Trollhättan blev jag alldeles speciellt lockad av denna postsak. Jag hade dessutom spelat med i Studio 32:s sommarspel Brandguld, där en annan Bergius misstänktes för att ha orsakat storbranden i Uddevalla 1806.

Jag blev glatt överraskad av att originalbrevet fortfarande var kvar när jag erhöll kuvertet från min traderasäljare.

Texten löd kort och koncist:
"Härmed följer 5 Rrmt från Edith till den drunknade fiskarens Backman hustru och 8 små barn".

Rrmt står för Riksdaler riksmünt, men pengarna var som väl är inte kvar i kuvertet.

Vilken till synes tragisk historia fanns bakom detta korta meddelande? Detta grubblade jag länge på innan jag till slut började gräva i saken. Fanns det någon tidningsartikel om denna tragedi? Vilken tidning fanns i Bohuslän 1863? I alla fall inte Bohusläningen, som startades först 1878 av Ture Malmgren.

Jag besökte Föreningsarkivet på Bohusläns museum. Där fann jag en mikrofilmad tidning från 1863; Bohus Läns tidning. Det började inte så lovande då den mest innehöll annonser, nyheter från riksdagen, religiösa betraktelser med mera, men knappast någon regional nyhet.

Bolaget lovade därmed att ta emot och redovisa vad som kom in.

I samma tidning kunde man med jämna mellanrum nu läsa vad som hade kommit in, och den 12 mars kunde jag läsa om det brev jag själv nu innehar; "I bref med Trollhättans poststämpel, från Edith..."

Döm om min förvåning då jag i tidningen från den nittonde februari det året fann en artikel med titeln "Enka härtill". Här berättades om den tragiska olyckan då fiskaren Olof Backman "kullseglade" i den inre skärgården och drunknade.

Han hade varit borta och provianterat mat för cirka åtta riksdaler och även provianten till hans hustru och åtta barn låg nu på havets botten. Familjen var redan innan olyckan mycket fattig och hade stora skulder, detta fick nu till följd att man nödgades lämna sin enkla koja och sina husgeråd, till och med grytan fick lämnas bort.

Med denna berättelse uppmanade Herrar Bergius att skänka pengar till de nödställda och citerade Bibeln: "Det hafven I ock gjort mig".

Jag började även konsultera kyrkböckerna, främst dödböcker på dagen 29 januari 1863. Jag började runt Uddevalla då tidningen skrev; "den inre skärgården", men jag fick söka mig allt längre bort och hamnade tillslut i Lyse församling. Där, på Stora Kornö fann jag Olof, sjöman, född 1808, och hans hustru Maja Petersdotter, född 1824 på Malmön. När jag fortsatte att studera husförhörlängderna fann jag att Olofs första hustru Helena Persdotter hade avlidit 1847 i barnsäng, de hade fyra barn. Något år senare gifte Olof om sig med Maja. De får sex barn tillsammans. Flera barn dör tidigt, vilket var vanligt under denna tid.

I herrar Bergius avslutande redovisning den 13 april 1863 kan man läsa att insamlingen givit 265 riksdaler

riksmynt som vidarelämnades till tullinspektör Bundsen i Lysekil. Denne man redovisar i sin tur att denna summa tillsammans med en annan från "fonden för nödställda kustbor i Göteborg" delvis gått till inköp av ett hus på Kornö till änkan, samt delvis satts in på Bro Sparbank.

En person som blev änka/änkling med flera barn under denna tid och saknade kontanter och egendom kunde oftast lösa detta genom att gifta om sig, eller lämna bort barnen.

Maja däremot levde ogift som änka på Kornö tills hon dog 1914, nittio år gammal. Barnen kunde växa upp med mamman och flera av dem bildade egna familjer på Kornö. Några flyttade, bland annat till Göteborg. En av sönerna drunknade själv vid 30 års ålder.

När jag tog reda på att Olof hörde hemma på Stora Kornö kom jag att tänka på en utflykt som mina arbetskamrater och jag gjorde för många år sedan till en annan gammal postiljon; Arnold Backman på Stora Kornö !

När jag nu tog kontakt med honom berättade han för mig att Olof var hans farfars far och Maja hans farfars mor. Han kände till historien och hade gjort avskrifter från Bohus Läns tidning. Dessa skickade han till mig. Han hade även en avskrift från tidningen 3 januari 1871. Det berättas där att den 16 december 1870 hade briggen Balder från Göteborg hamnat i krisläge i vattnet mellan Lysekil och Kornöarna. Besättningen påstås då ha lovat att om allt gick bra med dem skulle de skänka en penningssumma till en fattig änka på platsen.

Det hela låter lite som en efterkonstruktion, men i alla fall fick nu Maja Backman ytterligare en summa av 26 riksdaler som överlämnades av styrman J.A. Wijk. Maja tackade senare besättningen officiellt för den "Wackra gåfwan" i Handelstidningen.

Tyvärr hade inte Arnold något fotografi på vare sig Maja eller det hus hon erhöll genom insamlingen.

Vem var då Edith i Trollhättan?

Det var nästa fråga. Trollhättan

1863 beboddes huvudsakligen av fattiga arbetare (bl.a. min farfars föräldrar). Jag har gått igenom husförhörlängden även här och sett på de få som hade det lite bättre ställt. Tyvärr hittade jag ingen Edith. Det kan ju ha varit en av ortens då talrika turister som just då vistades i Trollhättan.

Om jag går tillbaka till insamlingsredovisningarna kan man se att pengar kom från mycket olika delar av Sverige, även någon från Finland. Denna hemska nyhet måste ha haft en otrolig spridning i pressen, och därmed gjort insamlingen så lyckad.

Linda Börjesson

Linda bor sedan drygt tjugo år i Herrestad utanför Uddevalla, född och uppvuxen i Trollhättan. Är intresserad av etnologi och lokalhistoria samt släktforskar sedan 1980. Har arbetat som bibliotekarie på folkbiblioteken i Uddevalla och Trollhättan, Högskolan Väst, Regionteater Väst, Teater Studio 32 och Uddevalla gymnasiskola.

Införes med tillstånd av artikelförfattaren och Bohusläningen.

Rabatt när Du handlar i Rötterbokhandeln

Som medlem i Släktdata får Du rabatt när Du handlar i Rötterbokhandeln.

www.genealogi.se

Skolminnen från Kålleröd, del 2

Fortsättning från förra numret.

Tvåans klassrum låg mot skolgården. Det var ljusare än ettans och också varmare, då solen låg på. I tvåan fick vi ibland låna böcker ur skolbiblioteket. Inte fanns det många, de rymdes alla på en hylla i skåpet längst ner i klassrummet. Och inte kunde man bli inspirerad av omslagsbilden – alla böckerna var noga inslagna i ett tjockt och slitstarkt bokomslagspapper. Det var min pappa som skötte den sysslan och jag hade ofta hjälpt honom med det.

Böckerna utgjordes till stor del av böcker från förlaget "Barnbiblioteket Saga". Nu satt jag längst ner – tillsammans med vem minns jag inte. Framför mig satt Berit. Hon hade lite svårt med läsinläringen och kunde inte alltid läsa upp läsläxan "som ett rinnande vatten", då brukade jag viska för att hjälpa henne.

Massvaccinering

Detta klassrum, vet jag, lånades åtminstone ut en gång för massvaccinering. Som vanligt var det doktor Malmström från Mölndal, som höll i sprutan. Den här gången gällde det difterivaccinering. Inte var det fråga om att den som skulle vaccineras fick göra det enskilt! Nej, runt väggarna stod alla vuxna och barn som väntade och tittade. Den som stod i tur fick ta av sig på överkroppen, sätta sig på en pall och så kördes sprutan (som ju var av betydligt grövre dimensioner än som är vanligt nu) rakt in i ryggen vid ena skulderbladet. Det gjorde vansinnigt ont och alla ungar skrek som galningar. Inte gjorde det heller saken bättre, att ha fått se och höra alla som fått sprutan innan man själv.

När vi började i trean fick vi byta lärare och gå i en tre-fyra. Nu fick vi en folkskollärarinna, hon hette Jessie Thölén. Jag kände henne ju som en trevlig tant, men nu var hon "fröken". Som sådan hade hon ett förskräckligt humör! Hennes vapen var linjaler. Det fanns en pojke, som hette Hans-Olof men allmänt kallades Glimten, som råkade särskilt illa ut. Han fick stryk med linjal över händerna och en gång över kinderna och öronen. Det bekom mig väldigt illa och jag kunde inte förstå varför han fick dessa slag. Jag upplevde det som grymt orättvist. Inte hade han gjort något annat än vänt sig om i klassrummet medan fröken gått ut i något ärende.

Poesibok

Av någon anledning fick vi inte välja bänkkamrat själva nu. Jag blev i alla fall placerad bredvid en pojke i fyran, som hette Ingvar Magnusson. Det var en både snygg och trevlig kille, alla flickorna beundrade honom. Vi kom bra överens där vi satt i vår dubbelbänk. Jag, liksom de andra flickorna hade poesibok, som vi bad andra skriva i. Förut hade det bara varit flickor man bad skriva, men nu blev det populärt, att även be en del pojkar skriva. Så jag bad Ingvar. Men när jag upptäckte vad han skrivit blev jag inte glad! Jag kände mig kränkt och skämdes.

Han hade skrivit
*"Här i boken vill jag pränta
Att du inte är en bussig jänta"*

Det var det där "inte"! Han hade dessutom skrivit med bläck, så det gick inte att sudda, men jag tog något och skrapade. Sedan förlorade det där med poesibok sitt intresse för mig.

Nu när vi kommit i trean fick vi

även slöjd på schemat. Det vill säga, jag är inte säker på att pojkarna hade slöjd vid den tiden. Det gällde träslöjd, syslöjd hade de absolut inte, detta var långt före jämställdhet i den frågan. Det första vi fick sy var naturligtvis en slöjdpåse. Vi fick också brodera små dukar på aidaväv, jag har fortfarande kvar min i vår brödkorg.

I fyran fick vi sticka vantar. När vi gjort det vi skulle enligt kursen, fick vi göra extraarbete, som vi fick välja själva. I trean stickade jag en mössa. Vi hade väldigt roligt på slöjdlektionerna, två lektioner två gånger i veckan, för vi sjöng allsång medan vi stickade och sydde. Det var inte de vanliga sångerna från musiklektionerna utan dåtidens schlager; Nidälven stilla och vacker du är....., Svinsta skär, Svarte Rudolf, I en sal på lasarettet m.fl.

Orden så, men och sedan

Ibland fick vi höra på skolradio. Mottagningsförhållandena var inte de bästa och trots lång antenn, som virades runt dörrhandtag av metall, varierade ljudet mycket och det sprakade ordentligt. Särskilt minns jag ett program, som handlade om att inte ta med orden så, men och sedan alltför ofta utan att variera sig.

Det var också en del sångprogram. Annars var det rätt trevligt att kunna gå i trean och ändå lära sig en del

”överkurs” när fröken undervisade fyroarna i olika saker. På så sätt lärde jag mig ta ut satsdelar tidigt.

De för oss nya ämnena historia och geografi var också spännande. Som åskådningsmaterial hade vi kartor och planscher. Israels karta och ”Moses i vassen” är väl för evigt inpräglade på näthinnan av dåtidens elever, de hängde ständigt uppe. Nu hade vi också tillgång till lite fler böcker och fick låna mera regelbundet ur skolbiblioteket. Biblioteket var dock fortfarande inte större än att det rymdes i ett skåp. Titlarna fick vi välja från en lista. Alla böcker var även här inslagna i kraftigt skyddspapper. Jag läste väldigt mycket och den boken vi fick låna per vecka räckte inte på långa vägar för mitt behov.

När jag började i fyran fick vi en ny lärare, fast vi fick vara kvar i samma klassrum. Det berodde på, att skolan behövde ytterligare en lärare, eftersom årskurs 7 tillkommit. Den fick min pappa ta hand om, och Jessie Thölén fick ta hand om femsexan. Den nya läraren hade jag stora förväntningar på. Jag ville att hon skulle vara ung och ha snygga kläder! Men – varken den ena eller den andra önskan uppfylldes.

Det blev Gunhild Holmqvist, som jag med tiden kom att tycka mycket bra om, men hon var varken ung eller hade snygga kläder. Hon var nästan 50 år, hade kortklippt ”herrfrisyr” och gick alltid klädd i dräkt.

Lärarinnorna gick över huvud taget ofta klädda i skyddsrock. Men – det kom ett tag en ung lärarinna med axellånga blonda lockar och vanliga kläder (gul jumper och rutig kjol). Hon hette Britt Lind. Anledningen var, att min pappa föll och bröt

benet illa. Han fick bli borta från arbetat nästan två månader om jag minns rätt. Under den tiden fick Gunhild Holmqvist ta hand om sjuorna eftersom hon kunde undervisa i engelska - och vi fick vikarien. Annars var det nog så, att lärarna var mycket friska av sig, jag minns inte att någon var sjuk någon gång förutom denna.

Rasterna var härliga. När det var fint väder var de extra långa, annars var det nog meningen, att de skulle vara tio minuter förutom ”frukost-rasten”. Det ringdes in och ut med en handklocka. När det ringt in, fick alla barn ställa upp klassvis utanför, innan de på lärarens uppmaning, fick gå in. Alla lärare var ute varje rast och promenerade fram och tillbaka på gården. Lekarna anpassade sig efter deras promenader och böljade på så sätt fram och tillbaka.

Vi hade den stora gården att leka på, men också skogen bakom vårt hus, där det byggdes kojor, och området bortom ”lilla skolgården”. Lilla skolgården hade sand, som var hårdpackad och gick att rita hagar i, stora skolgården hade mera löst grus. Lekarna växlade med årstiderna. Vi hoppade mycket rep och hage. Pojkarna spelade kula, men sparkade, som jag minns det, inte fotboll. Flickorna hystade mycket boll. Det stor gula utedasset var bra bollplank med sina släta väggar och vi uthärdade trots den fräna lukten runt huset. Det gällde, att kunna hysta med så många bollar som möjligt, fyra bollar i luften samtidigt var rekord.

Vi hade vad som kallades ”kurs”, att hantera bollarna på olika sätt – missade man och gjorde ”fel” var det nästa mans tur att hysta. Samma sak var det med både hopprep och hage.

Både pojkar och flickor var med i sånglekar, ”fria på narri”, ”Röda havet” och andra lekar vars namn jag inte minns. Vintertid åkte vi kana och spark eller bob i de branta dassbackarna. Någon gymnastiksal fanns inte – vår ”gymnastik” bestod i att spela brännboll på vårar och höstar. Brännboll spelade vi för övrigt gärna även på rasterna.

Lilla skolgården med sin hårdpackade sand var omtyckt även på fritiden. Lite större pojkar kom gärna dit och spelade någon sorts landhockey och jag och mina kamrater kunde tillbringa timmar med att cykla runt, runt.

Skolbad

Någon gymnastik hade vi inte, men vi hade tillgång till en annan på den tiden s.k. hälsofrämjande åtgärd. Det var skolbad. Av fröken fick då den som ville en biljett och på eftermiddagen kunde vi då gå till kommunalhuset och bada bastu. Jag skulle tro, att vi kunde göra det en gång i månaden. Pojkar och flickor hade nog olika baddagar. Först var jag lite skeptisk till detta, men kom snart att uppskatta detta skolbad riktigt mycket.

Vem som var baderska minns jag inte. Men vi flickor – från ettan till sexan - hade mycket roligt där vi tvättade oss, duschade, skvätte vatten och satt i bastun. Vi småflickor tittade med förundran på de äldre flickorna, vars kroppar började utvecklas. Vi var inte vana vid annat än våra mödrars mer frodiga kroppar.

Mycket verkar så här i backspegeln som rena idyllen. Det fanns dock en sak, som låg som ett stort hemskt moln över tiden och skolan, särskilt på höstarna. Det var då barnför-

lamningen, eller polion som det heter numera, poppade upp. Ingen visste vad sjukdomen berodde på och ingen visste vem som kunde drabbas. Det var en mycket allvarlig sjukdom. Man kunde bli handikappad med förtvinade muskler och man kunde dö av den. Det blev långa vistelser på epidemisjukhuset för de drabbade. Av någon anledning kopplades smittan till vissna löv och frukt – det var förbjudet att leka i löv och all frukt måste skalas. Allt dricksvatten kokades.

Två gånger hände det att skolbarn blev sjuka, som jag minns det. Det var en flicka och en pojke och jag har för mig, att de drabbades olika år. Jag glömmer aldrig den mycket allvarsamma stämning och nästan skräck, som vi barn upplevde, då fröken plockade ut pojkens saker ur hans bänk, för att den och sakerna skulle "rökas", något man trodde tog död på bacillerna. Båda barnen klarade sig, flickan dock med ett försvagat ben.

Kristendomskunskap

Det var mycket religion och kristendom i dåtidens skola. Genom hela min skoltid inleddes dagen med psalmsång, bön och att fröken läste någon sedelärande berättelse. Så kom frukostrasten. Då var det bordsbön före och "tack gode Gud för maten amen" efteråt. Vid skoldagens slut var det också bön, välsignelsen tror jag det vanligaste var.

En annan sak, som var vanlig, var det s.k. skolsparat. Fröken hade en stor, fyrkantig sparbössa med tjugofem hål. En gång i veckan kunde barnen få spara pengar där. Summan skrevs noga upp i en liten anteckningsbok, som var och en hade. Det hände väl, att jag sparade i skolsparat någon gång, men det fanns andra barn som sparade

varje vecka. Summorna som sparades var på sin höjd en krona, de flesta sparade nog en tioöring eller tjugofemöring. En gång i terminen fick läraren sitta och räkna ihop alla dessa slantar och ta med in till sparbanken och få summan införd i en riktig bankbok.

Skolresor

Något som vi alla såg fram emot var skolresorna. Jag har för mig att denna längre utflykt skedde varje år, men jag minns bara två. Båda minnena har med besvikelse att göra, men på helt olika plan.

Förväntningarna på den första skolresan var stor! Jag hade ju hört talas om dessa skolresor, som något fantastiskt. Saken triggades ju också av, att vår lärarinna, d.v.s. Greta Hernqvist, inte talade om i förväg, vart vi skulle resa, bara att vi skulle ha matsäck med. Glada och förväntansfulla antrade vi bussen. Vart körde den? Jo, till Inseros, någon mil bort. Där blev vi avsläppta på en äng, mitt emot där det går en bro över till andra sidan sjön. Där fick vi äta vår medhavda matsäck och leka – mitt ute i ingenting, utan någon stimulerande upplevelse av "annat" slag. Jag var djupt besviken.

Nästa skolresa som jag minns var från 3-4:an, förmodligen då vi gick i trean. Den här gången åkte vi tåg till Varberg. Vi hade fått veta innan, vart vi skulle åka och att vi skulle besöka fästningen. Förutom matsäck fick vi ha med oss en slant att köpa godis för. Även jag hade fått en slant, det var en 25- eller 50-öring. Det var förhållandevis mycket pengar, annars brukade jag bara få en 5-öring någon gång emellanåt för karamellköp.

På väg till fästningen stannade vi vid en kiosk, där alla barnen träng-

des för att köpa godis av olika slag. När det blev min tur, köpte jag en kokosboll – jag hade aldrig smakat någon sådan förut. Men den slök hela min slant – och den tog fort slut och smakade dessutom nästan ingenting. Jag var nära gråten av besvikelse, men fick i alla fall se Bockstensmannen för första gången.

Examen

Skolåret slutade alltid i juni med "examen". Då var flaggan hissad och klassrummet prytt med blommor och blader, kanske också något fint och festligt ritat på svarta tavlan. Detta var enda gången på året då föräldrar fick komma och vara med i skolan. De flesta barn hade med sig en bukett blommor till sin fröken, så katedern var ett enda blomsterhav.

Före examen var vi barn noga drilade i det som skulle avhandlas. Lärarna ville naturligtvis visa upp goda kunskaper hos eleverna. Alla var finklädde och alla flickor hade länge pratat om vad de skulle ha på sig. De flesta hade ny klänning och nog också hemmasydd – det var inte så vanligt med konfektionsplagg då och särskilt inte till barn. Ingen hade särskilt mycket kläder på den tiden och detta var därför extra spännande och viktigt.

Examen följde alltid samma mall. Småskolans examen var något kortare än de äldre barnens. Det började med en lektion i kristendomskunskap – att ämnet hade så stor betydelse har vi idag svårt att föreställa oss.

Efter det kom en lektion i något annat ämne och sist en lättare del, där eleverna fick sjunga, läsa upp dikter och kanske t.o.m. spela upp en pjäs. Jag minns, att vi i 3:an framförde

något i talkör, som innehöll både fågelkvitter och hammarslag från varven i Göteborg. Pjäserna innehöll inte särskilt mycket skådespeleri – vi stod mest rakt upp och ner och sa våra repliker, och någon rekvisita förekom knappt, men det var ändå nervöst.

Efter själva examen gick vi alla på led till kyrkan för en mera högtidlig avslutning innan det blev sommarlov.

Gerd Rölander

SAOB och SAOL

Svenska Akademiens Ordbok (A till TYNA), SAOB finns nu gratis tillgänglig på nätet. SAOB är en historisk ordbok som beskriver svenskt skriftspråk från 1521 till våra dagar.

www.saob.se

Till skillnad från Svenska Akademiens Ordlista, SAOL som ju visar på hur ord skall stavas och i viss mån förklaras så ger Ordboken en djupare förklaring till ordens betydelse och ursprung.

Även Ordboken finns på nätet www.saob.se

En soldats kommenderingar

Min morfars far, Lars August Eriksson, föddes i Finnerödja 1838. Han kom att bosätta sig 1861 i Hedesunda, Gästrikland. Han gifte sig 1865 och blev soldat och levde med sin familj i soldattorpet Hallsbo och fick efternamnet Hallman efter torpet.

Som soldat fick han olika kommenderingar bland annat till Mons sågverk utanför Sundsvall under Sundsvallsstrejken 1879 för att bevaka de strejkande sågverksarbetarna.

Han skrev därifrån ett brev till sin hustru:

Sundsvall den 7 juni 1879

Min Älskade maka lef väl Tack för det sista Härmed får jag hjärteligen skriva några rader för att låta eder veta att jag lefver och mår bra till skrivande stund som jag äfven önskar eder af allt mitt hjärta Ni kunde gå och tänka att jag är i någon fara att jag skall förgås men Gu som allt har i sin makt styr det så att det

går till det bästa jag kan ej önska det bättre under tjänstgöring än vad jag nu har. Jag är ej i själfva staden vi är en bit utanför vi ett sågverk som heter Mons sågverk tiden när jag kommer hem det vet jag ej troligen får vi göra vårt möte från Mohed innan jag kommer hem och det blir ej slut fören efter midsommar så jag kan ej säga något om den saken nu för denna gång jag skall skriva vidare längre fram när jag får höra när jag får gå hem till eder.

Resan hit gick någorlunda bra men

jag blef sjösjuk så jag trodde att jag skulle blifva riktigt sjuk men när jag kom till land så blef jag bättre så nu är jag frisk fullkomligt.

Ni är för det bästa hälsad af mig min hustru och barn någon adress vet jag ej så att ni kan skriva något tillbaka

Lars Hallman

Tolkat och avskrivet av Hanserik Englund

Ocean, Mittag - dopnamn från Göteborg

I kyrkböckerna hittar man då och då – eller rätt ofta – namn som är fantasifulla, vansinniga, knasiga, pompösa, skrattretande eller speciella på något annat sätt.

Vad har du träffat på? Här följer exempel tagna ur födelse – och dopböcker från Masthuggsförsamlingen i Göteborg 1890-91, markeringarna är mina.

Datum	Kön	Namn	
1891 01 17	K	Olla Nygisa Alexanda	
1891 01 20	K	Förstelia Maria	(Tvilling)
1891 01 20	K	Sistelia Amalia	(Tvilling)
1891 04 01	M	Klinton Kristian	
1891 05 13	M	Artur Servatius	
1891 05 31	K	Rosa Fritsea	
1891 08 12	M	Gösta Mittag	
1891 08 16	M	Douglas Tsidolf	
1891 10 09	M	Gustaf Arvid Ocean	
1891 10 18	K	Karin Zenobia	
1891 08 19	K	Linnea Aqvilina	
1890 02 05	K	Olla Zoreida	
1890 03 06	M	David Fulgentius	
1890 05 03	M	Ossian Evald Negon	
1890 05 25	M	Wolrat Urbanus	
1890 05 29	M	Anders Gunnar Kronvind	
1890 08 03	M	Dyre Alarik	
1890 09 13	M	Idorf Antonius	
1890 10 07	K	Sigrid Ferdinanda	
1890 10 28	M	Karl Huliart	
1890 12 16	M	Jonas Heros	

Gerd Rölander

Udda för- och efternamn från förr

Under indelningsverket tid 1682 till 1901 hade man problem med att många av de indelta soldaterna hade samma efternamn. Johansson, Svensson, Persson, Andersson med flera efternamn var ju mycket vanligt förekommande på den tiden.

Det kunde kanske på varje kompani som bestod av 150 man finnas 20-30 Johansson. Allt berodde ju på att man tillämpade principen som kallas "patronymikon". Det vill säga, barnet som föddes, fick sitt

efternamn efter faderns förnamn. Hette fadern Johan i förnamn så blev barnets efternamn Johansson eller Johansdotter.

För att kunna hålla reda på alla dessa som hade samma namn gjorde man helt enkelt så att de tilldelades nya efternamn vid mönstringen.

Man valde då gärna namn med anknytning till djur eller natur, såsom till exempel Björn eller Björk. Ibland fick soldaten namn efter en

personlig egenskap till exempel Stark. Många av dessa namn lever kvar i dag, med kanske en liten uppgradering, som att man har lagt till en bokstav här eller där. Stark kanske stavas Starkh och så vidare.

Det här gällde naturligtvis inte bara för soldater inom armén, utan även för de som hade tilldelats dåtidens marina styrkor, som kallades båtsmän.

Här följer några exempel på udda

Familjefoto av Norrköpingsfotograf

soldatnamn som kanske inte finns kvar i dag:

Buller, Dunder, Djur, Slätt, Utter, Krigsberg, Starrkotte, Handfast, Sjösvärd, Wärdig, Dugtig, Kaxe, Dommare, Tector, Grefve, Olofv, Trofast, Track, Widga, Kruth och Willig.

Soldaternas hustrur liksom alla andra gifta kvinnor behöll alltid det efternamn som de fått från födseln. För hur skulle det i det här fallet ha upplevts av soldatens hustru, om hon till exempel hade hetat Kristina Willig?

Det var för övrigt inte förrän i slutet av 1800-talet som det blev brukligt att kvinnan vid giftermålet antog mannens efternamn, enligt den namnlag som antogs 1901.

Lennart Larsson

Foto från början av 1900-talet, tror jag.

Fotograf är Anders Bernhard Hedlund. Han var verksam i Norrköping, med undantag för åren 1914-1917 då han var i Finland (enl. B Johanssons fotografregister och uppgift från Rötters anbytarforum). Han var född 1874 och dog 1965.

Har någon uppgifter om familjen?

Solveig Blomstrand tidningsmakare(at)slaktdata.org

Hur hittar man sina militära förfäder?

En ny bok om hur man finner sina militära förfäder har kommit ut.

Den heter Soldatforska! och är skriven av Lars Ericson Wolke och den är ett utmärkt hjälpmedel när man söker efter källor till sina anor bland soldater från 1500-talet till nutid.

En mycket gedigen handbok som kan ge värdefull insikt inom ett område som berör väldigt många av oss som släktforskar.

Boken ges ut av Sveriges Släktforskarförbund och kan bland annat köpas via Rötterbokhandeln.

Den kostar 165,00 sek.

www.genealogi.se

Lennart Larsson

Släktforskningens dagar 16 – 17 mars 2013

Soldaten (båtsmannen, ryttaren) i släkten

Vill du veta mer om din släkt syns vi på

**Riksarkivet, Landsarkivet i Göteborg,
Arkivgatan 9A**

Lördag 10.00 – 16.00 och söndag 10.00 – 16.00

Mängder med utställare och intressanta föreläsningar

Fri entré

Sponsorer: DIS-Väst, Släktdata, Region- och Stadsarkivet
Göteborg, GöteborgsRegionens Släktforskare och
Göteborgs-Emigranten

Nya register i Släktdatas databas

Dokument	Län	Period	Registrerare	Poster
Arnö F3	(C)	1790-1860	Lisbeth Wahlström	622
Arnö F5	(C)	1861-1878	Lisbeth Wahlström	144
Arnö D11	(C)	1790-1861	Lisbeth Wahlström	497
Arnö D12	(C)	1862-1894	Lisbeth Wahlström	177
Balingsta F3	(C)	1780-1858	Lisbeth Wahlström	1 306
Balingsta F5	(C)	1859-1861	Lisbeth Wahlström	51
Balingsta F6	(C)	1861-1894	Lisbeth Wahlström	544
Balingsta D11	(C)	1780-1858	Lisbeth Wahlström	1 048
Balingsta D12	(C)	1859-1860	Lisbeth Wahlström	28
Balingsta D6	(C)	1861-1884	Lisbeth Wahlström	240
Balingsta D13	(C)	1885-1894	Lisbeth Wahlström	87
Dannemora F3	(C)	1785-1834	Lisbeth Wahlström	1 568
Dannemora D3	(C)	1785-1834	Lisbeth Wahlström	1 229
Hällaryd F10	(K)	1886-1894	Carin Gustavsdotter	842
Klädesholmen H11	(O)	1801-1809	Kenneth Bengtsson	1 632
Kville H23	(O)	1880-1880	Släktdata	6 716
Näshulta D11	(D)	1895-1911	Lena Johnsson	438
Näshulta H2	(D)	1901-1905	Lena Johnsson	3 036
Ununge F3	(D)	1769-1792	Lisbeth Wahlström	765
Älvsered F1	(N)	1712-1777	Börje Angelstrand	518
Älvsered F2	(N)	1778-1834	Börje Angelstrand	603
Älvsered F3	(N)	1835-1861	Börje Angelstrand	403
Älvsered F4	(N)	1861-1892	Börje Angelstrand	585
Älvsered F5	(N)	1893-1894	Börje Angelstrand	32
Älvsered F6	(N)	1895-1928	Börje Angelstrand	707
Älvsered F7	(N)	1829-1940	Börje Angelstrand	156
Älvsered D1	(N)	1712-1777	Börje Angelstrand	368
Älvsered D2	(N)	1778-1834	Börje Angelstrand	386
Älvsered D3	(N)	1835-1861	Börje Angelstrand	254
Älvsered D11	(N)	1861-1895	Börje Angelstrand	329
Älvsered D12	(N)	1895-1916	Börje Angelstrand	183
Älvsered D13	(N)	1916-1940	Börje Angelstrand	215
			Summa nya poster	25 709

Göteborgsregionens släktforskare Vi möts V Å R E N 2 0 1 3

Måndag 18 febr. kl. 14.00

Visning av Frimurarorden Göta Provincial loge. Samling Drottninggatan 32.
Guide museiintendent Christian Thorén. ANMÄLAN senast fredagen före.
Ingen avgift. Högst 25 personer.

Måndag 25 febr. kl. 18.30

ORDINARIE ÅRSMÖTE i GRS samlingssal, Erik Dahlbergsgatan 36 B.
Sedvanliga ärenden enl. stadgarna med bl.a. Verksamhetsberättelse och Årsredovisning 2012.
Efter förhandlingarna föredrag av 1.e intendenten vid Göteborgs Stadsmuseum LarsOlof Lööf :
Göteborg i konsten - något om de äldre bilderna av staden.
Kaffeservering. Avgift 50.- kr. ANMÄLAN senast fredagen innan.

Måndag i mars kl. 14.00

Preliminärt program: Visning av Residenset, Södra Hamngatan 1, Göteborg, Guide Ann-Christin Bäckström.
Högst 25 personer. Avgift 50.- kr inkl. kaffe/the, äppelkaka. ANMÄLAN senast onsdagen innan. Obs. Ej hiss.

Lördag - söndag 16 och 17 mars kl. 10.00-16.00

Släktforskningens dagar i Göteborg på Riksarkivet/Landsarkivet, Arkivgatan 9, Göteborg.
Många utställare och föreläsningar. Ingen anmälan eller avgift.

Måndag 15 april kl. 18.30

Föreningskväll på Erik Dahlbergsgatan 36 B om Domboksforskning. Barbro Maijgren och Per Clemensson berättar om sina erfarenheter. Kaffeservering. Avgift 50.- kr. ANMÄLAN senast fredagen innan.

Lördag 18 maj

Vårens utfärd till Anna-Lena Hultmans KONKORDIAHUSET Forskarcenter i Hössna samt Borås Stadsarkiv m.m. Lunch. Preliminärt pris 300.- kr. ANMÄLAN senast 29 april.

ANMÄLAN i så god tid som möjligt till Karin Holger tel 031-40 85 20.

Entrén till samlingssalen på Erik Dahlbergsgatan sker genom GRS egen lokal, vilken måste låsas under själva mötet. Kom således i god tid. Vi har öppet 1 timma före mötet. Samlingssalen på Erik Dahlbergsgatan rymmer 40 personer.

Välkomna!

www.slaktdata.org

Trycksaker? Ring oss på telefon 031 - 690 555

Proline
Offset
tryckeri AB
www.prolinetryckeri.se

Brevpapper - Visitkort - Kuvert - Folders - Broschyrer - Blanketter - Etiketter - Nyhetsbrev.....

Fiskhamnsgatan 2 • SE-414 58 Göteborg